DOMSTOLENS DOM
av den 7 juni 1983*

Förenade målen 100–103/80

100/80

SA Musique Diffusion française, Vélizy, företrätt av advokaten R. Collin, Paris, och L. De Gryse, advokat vid belgiska kassationsdomstolen, med delgivningsadress i Luxemburg hos E. Arendt, 34, rue Philippe-II,

101/80

C. Melchers & Co., Bremen, företrätt av advokaterna J. F. Bellis och I. van Bael, Bryssel, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Elvinger och Hoss, 15, Côte d'Eich,

102/80

Pioneer Electronic (Europe) NV, Antwerpen, företrätt av advokaten M. Waelbroeck, Bryssel, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaten E. Arendt, 34, rue Philippe-II,

103/80

Pioneer High Fidelity (GB) Limited, London, företrätt av J. E. Rayner-James, barrister, Lincoln's Inn, för D. F. Hall från Linklaters & Paynes, solicitors, London, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokaterna Elvinger och Hoss, 15, Côte d'Eich,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske rådgivaren J. Temple Lang och M.-J. Jonczy och Götz zur Hausen, rättstjänsten, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg hos juridiske rådgivaren O. Montalto, batîment Jean Monnet, Kirchberg,

svarande.

* Rättegångsspråk: engelska och franska.

Talan avser ogiltigförklaring av kommissionens beslut av den 14 december 1979 i ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget (IV/29.595 - Pioneer hi-fi-utrustning), offentliggjort i EGT nr L 60 av den 5 mars 1980, s. 21 (fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå).

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden J. Mertens de Wilmars, avdelningsordförandena P. Pescatore, A. O'Keeffe, U. Everling, samt domarna G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, K. Bahlmann och Y. Galmot,

generaladvokat: Gordon Slynn,
justitiesekreterare: P. Heim,

meddelar följande

dom

DOMSKÄL

1 Genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 21, 24 och 25 mars 1980 har de fyra bolagen Musique Diffusion française SA, C. Melchers & Co., Pioneer Electronic (Europe) NV och Pioneer High Fidelity (GB) Ltd., i enlighet med artikel 173 andra stycket i EEG-fördraget väckt talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut nr 80/256 av den 14 december 1979 i ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i fördraget (IV/29.595 - Pioneer hi-fi-utrustning, EGT nr L 60, 1980, s. 21).

2 De fyra sökandena ingår i det europeiska distributionsnätet för high fidelity ljudåtergivningsutrustning som tillverkas av Pioneer Electronic Corporation i Tokyo. Den största delen av de Pioneerprodukter som säljs i Europa importeras av dotterbolaget Pioneer Electronic (Europe), (nedan kallat "Pioneer"), i Antwerpen. Vid tidpunkten för de händelser som ligger till grund för det omtvistade beslutet hade tre oberoende bolag, nämligen Musique Diffusion française, (nedan kallat "MDF"), C. Melchers & Co., (nedan kallat "Melchers") och Shriro UK Ltd, (nedan kallat "Shriro") ensamförsäljningsrätt i Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland respektive Förenade kungariket. Shriro har sedan blivit ett dotterbolag till Pioneer och ändrat namn till Pioneer High Fidelity (GB) Ltd., (nedan kallat "Pioneer GB").

3 I det omtvistade beslutet konstaterade kommissionen att de fyra sökande bolagen hade deltagit i samordnade förfaranden, som stred mot artikel 85.1 i fördraget, genom att de syftade till att förhindra import av Pioneerutrustning från Förbundsrepubliken Tyskland och Förenade kungariket till Frankrike, för att upprätthålla en högre prisnivå i denna sistnämnda medlemsstat. Kommissionen konstaterade vidare att artikel 85.3 inte var tillämplig på dessa förfaranden, och ålade MDF böter om 850 00 beräkningsenheter, Pioneer 4 350 000 beräkningsenheter, Melchers 1 450 000 beräkningsenheter och Pioneer GB 300 000 beräkningsenheter.

4 I beslutet fastslogs att det samordnade förfarandet mellan MDF, Pioneer och Melchers – att förhindra import från Förbundsrepubliken Tyskland – yttrade sig genom Melchers vägran att leverera en beställning som en tysk grossist, Otto Gruoner KG (nedan kallad "Gruoner"), hade gjort den 20 januari 1976 av Pioneerutrustning till ett värde av ca 550 000 tyska mark, vilken grossisten skulle leverera till en fransk inköpsgrupp, för vilken B. Iffli, Metz, var verkställande direktör. Det samordnade förfarandet mellan MDF, Pioneer och Shriro – att hindra import från Förenade kungariket – yttrade sig bl.a. genom två skrivelser av den 28 och 29 januari 1976 som Shriros direktör, Todd, skickat till Audiotronickoncernens (nedan kallat "Audiotronic") verkställande direktör, och till ordföranden för Comet Radiovision Services Ltd., (nedan kallat "Comet"), vilka var Shriros största kunder. I dessa skrivelser uppmanade Todd dem att upphöra med exporten av Pioneerutrustning.

5 De grunder som sökandena har gjort gällande mot beslutet kan i huvudsak sammanfattas enligt följande:

A — Åsidosättande av väsentliga formföreskrifter

a) Kommissionen utövade både beslutsfunktionen och rätten att påtala.

b) Meddelandet om anmärkningar nämner inte alla anmärkningar som anges i beslutet, eller de kriterier på grundval av vilka kommissionen avsåg att beräkna bötesbeloppet.

c) Trots begäran från sökandena lämnade kommissionen inte i tid ut alla handlingar på vilka beslutet grundades.

d) Sökandena fick inte del av den rådgivande kommitténs yttrande.

B — *Felaktig bedömning och karaktärisering av de faktiska omständigheter på grundval av vilka kommissionen konstaterade överträdelser av artikel 85.1, vad beträffar*

a) Melchers påstådda leveransvägran,

b) verkningarna av Todds brev,

c) varaktigheten av de påstådda samordnade förfarandena,

d) Pioneers deltagande i dessa förfaranden,

e) sökandenas andelar på hi-fi-marknaden i Frankrike och Förenade kungariket och som en följd därav de samordnade förfarandenas inverkan på handeln mellan medlemsstater.

C — *Underlåtenhet att beakta omständigheter som utesluter tillämpning av böter*

a) Legitimt försvar och nödsituation, vad beträffar MDF.

b) Möjligheten att bevilja undantag för de samordnade förfarandena med stöd av artikel 85.3.

c) Den omständigheten att Melchers beteende stod i överensstämmelse med dess till kommissionen anmälda avtalsförpliktelser.

d) Den åberopade principen enligt vilken åtgärder som vidtagits av anställda, som inte fått instruktioner från företagens delägare, inte kan tillskrivas företaget.

e) Det medansvar för avskärmningen av den franska marknaden som tillkommer kommissionen, som bemyndigade Frankrike att förbjuda parallellimport.

D — *Underlåtenhet att beakta omständigheter som berättigar lägre bötesbelopp*

a) Felaktig bedömning av hur allvarliga överträdelserna var – vid fastställandet av den allmänna bötesnivån – och kränkning av likabehandlingsprincipen på så sätt att böterna är mycket högre än de böter som

ålagts andra företag för liknande överträdelser som begåtts under samma period.

b) Avsaknad av uppsåtligt handlande vad beträffar Pioneer.

c) Felaktig beräkningsgrund, på så sätt att böterna fastställdes i förhållande till företagens samlade omsättning, och, vad beträffar Melchers, att böterna överstiger 10 % av den relevanta omsättningen och, vad beträffar MDF och Pioneer, att den omsättning som lades till grund för beräkningen rör ett annat räkenskapsår än de övriga sökandenas.

d) Felaktig bedömning av hur länge de samordnade förfarandena pågick.

e) Kränkning, vad gäller MDF och Pioneer, av den åberopade principen enligt vilken ett enda bötesbelopp inte kan åläggas genom att kumulera flera böter för olika överträdelser.

f) Konfiskerande karaktär av de böter som ålades Melchers, och kränkning av proportionalitetsprincipen, på så sätt att de böter som ålades MDF överstiger företagets ekonomiska kapacitet.

A — Grunder som hänför sig till åsidosättande av väsentliga formföreskrifter

a) Kumulation av beslutsfunktionen och rätten att påtala

6 MDF har hävdat att det omtvistade beslutet är ogiltigt till följd av det faktum att det antogs inom ramen för ett system enligt vilket kommissionen såväl utövar rätten att påtala som beslutsfunktionen, vilket strider mot artikel 6.1 i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna.

7 Detta argument saknar relevans. Såsom domstolen har uttalat i sin dom av den 29 oktober 1980 i förenade målen 209-215 och 218/78 Fedetab (Rec. 1982, s. 3125) kan kommissionen inte betraktas som en "domstol" i den mening som avses i artikel 6 i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna.

8 Det bör dock tilläggas, såsom domstolen uttalat i ovan nämnda dom, att kommissionen under det administrativa förfarandet är skyldig att följa de processrättsliga skyddsreglerna som föreskrivs i gemenskapsrätten.

9 Enligt artikel 19.1 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 (EGT s. 204, fransk version; svensk specialutgåva, del 08, volym 01) skall kommissionen följaktligen, innan den fattar beslut, lämna de berörda parterna tillfälle att yttra sig över dess anmärkningar. Genom förordning nr 99/63 av den 25 juli 1963 om sådana förhör som avses i artikel 19 i förordning nr 17 (EGT s. 2268, , fransk version; svensk specialutgåva, del 08, volym 01) har kommissionen infört ett kontradiktoriskt förfarande som omfattar kommissionens meddelande om anmärkningar, möjlighet för företagen att inom en fastställd tidsfrist skriftligen framföra sina synpunkter på detta meddelande och, i förekommande fall och i synnerhet i de fall där kommissionen avser att ålägga böter, ett förhör. Enligt artikel 4 i nämnda kommissionsförordning kan kommissionen i sina beslut endast ta upp sådana anmärkningar riktade mot företag beträffande vilka de haft tillfälle att yttra sig.

10 Såsom domstolen framhållit i sin dom av den 13 februari 1979 i målet 85/76 Hoffmann-La Roche (Rec. 1979, s. 461) är dessa bestämmelser ett uttryck för en grundläggande princip i gemenskapsrätten, som kräver iakttagande av rätten till försvar i varje förfarande, även av administrativ karaktär, och som särskilt innebär att det berörda företaget under det administrativa förfarandet måste lämnas tillfälle att yttra sig över riktigheten i och relevansen av de påstådda faktiska respektive andra omständigheter samt över de handlingar som kommissionen använt till stöd för sitt påstående om att det föreligger en överträdelse av fördraget.

11 Av detta följer att även om den allmänna grund som MDF har åberopat inte kan godtas, eftersom den grundas på en felaktig bedömning av förfarandet vid kommissionen, innehåller gemenskapsrätten alla de medel som krävs för att pröva och, i förekommande fall, beakta de återstående grunder genom vilka sökandena gör gällande sina krav på rätten till försvar.

b) Underlåtenhet att i meddelandet om anmärkningar nämna vissa omständigheter som anges i beslutet

12 Sökandena har i första hand gjort gällande att kommissionen, i artiklarna 1 och 2 i sitt beslut, konstaterade att de båda samordnade förfarandena inleddes

i slutet av år 1975, att det samordnade förfarandet mellan MDF, Pioneer och Melchers upphörde i februari 1976 och att det mellan MDF och Shriro pågick till slutet av år 1977. I sitt meddelande om anmärkningar har kommissionen däremot aviserat att den hade för avsikt att konstatera att de båda överträdelserna endast pågått under perioden "slutet av januari/början av februari 1976".

13 Kommissionen har hävdat att den av de upplysningar som den fick i yttrandena på meddelandet om anmärkningar och vid det förhör som den höll, i sitt beslut drog den slutsatsen att överträdelserna hade pågått längre än vad den hade antagit när den avfattade meddelandet om anmärkningar.

14 Av domstolens rättspraxis framgår att meddelandet om anmärkningar klart måste ange alla viktiga faktorer på vilka kommissionen stöder sig på detta stadium i förfarandet. Detta kan göras kortfattat, och beslutet behöver inte nödvändigtvis vara en kopia av redogörelsen för anmärkningarna. Kommissionen är skyldig att beakta resultatet av det administrativa förfarandet, antingen för att avstå från anmärkningar som har visat sig ogrundade, eller för att, faktiskt eller rättsligt, tillrättalägga eller komplettera sina argument till stöd för de anmärkningar som den vidhåller, dock under förutsättning att den endast stöder sig på de faktiska omständigheter som de berörda parterna har lämnats tillfälle att yttra sig över, och att den under det administrativa förfarandet har lämnat sådan information som kan vara nödvändig för deras försvar.

15 Eftersom överträdelsens varaktighet tillhör de kriterier som, enligt artikel 15.2 sista stycket i förordning nr 17, skall beaktas vid fastställandet av böterna, innebär nämnda rättspraxis att kommissionen, särskilt när den avser att ålägga böter, måste, som ett väsentligt kriterium, ange den varaktighet som den fastställt på grundval av de upplysningar som den förfogade över vid utfärdandet av meddelandet om anmärkningar. Kommissionen kan utvidga den på detta sätt angivna perioden om de ytterligare upplysningar som den inhämtat under det administrativa förfarandet berättigar detta, förutsatt att företagen har fått tillfälle att yttra sig härom.

16 I föreliggande mål är det ostridigt att kommissionen inte meddelade sökandena att den avsåg att konstatera överträdelser för en längre tidsperiod än den angett i meddelandet om anmärkningar, och att företagen inte lämnades tillfälle att yttra sig över de perioder som inte nämndes i detta.

17 Under dessa omständigheter finns det anledning att vid bedömningen av hur länge de i beslutet konstaterade överträdelserna pågick, begränsa perioden till slutet av januari/början av februari 1976.

18 Sökandena har i andra hand gjort gällande att det i det omtvistade beslutet tas hänsyn till vissa omständigheter som inte nämndes i meddelandet om anmärkningar. Framför allt har Pioneer och Pioneer GB hänvisat till redogörelsen i de två handlingar som rör det möte som hölls på Pioneers huvudkontor i Antwerpen den 19 och 20 januari. Det är först i beslutet (punkterna 52 och 62) som kommissionen gjort gällande att det inte fanns några skriftliga anteckningar från detta möte, och av detta slutit sig till att syftet med mötet åtminstone delvis var att diskutera parallellimport.

19 Vad beträffar mötet i Antwerpen, anges det redan i meddelandet om anmärkningar att ett av huvudsyftena med detta möte var att diskutera parallellimport till Frankrike, och i detta meddelande återges alla de upplysningar som kommissionen erhöll om detta från mötesdeltagarna. Dessutom framgår det av förhörsprotokollet att syftet med mötet diskuterades ingående vid detta tillfälle. Av detta följer att sökandena har haft alla möjligheter att yttra sig över och lägga fram bevis angående detta. Detta konstaterande gäller även de övriga omständigheter som sökandena hänvisat till. Denna del av grunden kan därför inte godtas.

20 Sökandena har slutligen gjort gällande att kommissionen har kränkt deras rätt att bli hörda genom att den inte under det administrativa förfarandet, och i förekommande fall i ett kompletterande meddelande om anmärkningar, informerade dem om de kriterier på grundval av vilka den avsåg att beräkna böterna, än mindre beloppet eller åtminstone den ungefärliga nivån på detta. Denna kränkning var i förevarande fall så mycket mer allvarlig eftersom de böter som ålades var betydligt högre i förhållande till dem som ålagts tidigare, och eftersom de beräknades genom tillämpning av en formel kopplad till de ifrågavarande företagens respektive omsättning. Pioneer har dessutom gjort gällande att kommissionen inte kan ålägga bolaget böter på ett belopp som förutsätter att överträdelsen begåtts uppsåtligen, eftersom den i meddelandet om anmärkningar inte karaktäriserade Pioneers beteende på detta sätt.

21 Inte heller denna del av grunden kan godtas. I sitt meddelande om anmärkningar angav kommissionen uttryckligen att den hade för avsikt att undersöka om företagen skulle åläggas böter, och den angav dessutom de huvudsakliga faktiska och rättsliga grunder som kan medföra att böter åläggs, såsom hur

allvarlig den påstådda överträdelsen är och hur länge den pågått, samt huruvida den begåtts "uppsåtligen eller av oaktsamhet". Genom att göra detta har kommissionen uppfyllt sina skyldigheter på denna punkt, eftersom den gav företagen de upplysningar som var nödvändiga för att de skulle kunna försvara sig, inte bara mot konstaterandet av en överträdelse utan även mot åläggandet av böter. Att uttala sig om nivån på de avsedda böterna innan företagen har lämnats tillfälle att yttra sig över anmärkningarna mot dem, skulle innebära ett oriktigt föregripande av kommissionens beslut.

22 Kommissionen var inte heller skyldig att i meddelandet om anmärkningar ange möjligheten av en eventuellt ändring av sin policy vad gäller den allmänna bötesnivån, en möjlighet som berodde på allmänna hänsyn till konkurrenspolitiken utan något direkt samband med de särskilda omständigheterna i förevarande mål.

23 Vad slutligen beträffar omsättningen, uppmanade kommissionen företagen att översända upplysningar om deras respektive omsättning för det senaste räkenskapsåret, och gav därmed företagen möjlighet att yttra sig på denna punkt och att lägga fram ytterligare upplysningar som de ansåg relevanta i detta sammanhang.

c) Handlingarna lämnades inte ut

24 Pioneer och Pioneer GB har i första hand gjort gällande att kommissionen, trots att de begärde detta, inte i tid till dem lämnade ut de handlingar som låg till grund för kommissionens konstateranden om verkningarna av de brev som Todd, vid företaget Shriro, skickade till ledningen för företagen Comet och Audiotronic.

25 Vad beträffar detta, har kommissionen i sitt beslut (punkt 50) fastslagit att det fastställts att Comet, till följd av Shriros inblandning, upphörde att exportera Pioneerutrustning för återförsäljning. Enligt beslutet övertog Audiotronic Comets leveranser till en av kunderna, Euro-Electro i Bryssel. I mars 1976 tog Audiotronic emot stora beställningar men kunde till följd av de problem som förorsakats av Shriro endast effektuera en del av dessa.

26 Eftersom den period som skall beaktas vid bedömningen av hur länge överträdelserna pågick, enligt vad som sagts ovan, måste begränsas till slutet av januari/början av februari 1976, och eftersom kommissionens konstateranden

om verkningarna av Audiotronics export endast rör en senare period, kan prövningen av denna del av grunden begränsas till Comets situation.

27 Vad beträffar detta sistnämnda företag, har kommissionen huvudsakligen stött sig på en skriftlig förklaring från Comets direktör, Mason, samt på rapporter från dess inspektörer angående besöken hos Comet och Euro-Electro, samt på de handlingar som rör Comets räkenskaper.

28 Sökandena fick genom kommissionen del av Masons förklaring den 9 oktober 1978, dock endast delvis. Kommissionen vägrade att lämna ut de relevanta avsnitten i förklaringen med hänvisning till att de var av förtrolig karaktär, vilket dock inte hindrade att Mason själv, på begäran av sökandena, skickade dem en fullständig kopia på förklaringen.

29 Även om sökandena genom egen försorg fick kännedom om Masons förklaring i sin helhet omedelbart före förhöret, är det ostridigt att de inte, eller endast delvis, hade kännedom om de övriga ovan nämnda handlingarna innan kommissionen antog beslutet. De har följaktligen varken lämnats tillfälle att i tid yttra sig över innehållet i och räckvidden av dessa handlingar, eller att skaffa fram och, i förekommande fall, framlägga motbevis. Av detta följer att kommissionen oriktigt grundade sitt beslut på innehållet i dessa handlingar.

30 Eftersom de konstateranden, som kommissionen grundade på nämnda handlingar som inte kom till sökandenas kännedom, rörde omständigheter av rent underordnad karaktär i förhållande till de överträdelser som konstaterades i artiklarna 1 och 2 i beslutet, påverkar inte denna kränkning av rätten till försvar giltigheten av beslutet i dess helhet. Däremot bör domstolen bortse från innehållet i dessa handlingar vid prövningen av huruvida beslutet är välgrundat.

31 MDF, Pioneer och Pioneer GB har i andra hand gjort gällande att de inte har fått kännedom om den rapport från Mackintosh Consultants Co., i London, som kommissionen stödde sig på i punkt 25 i beslutet i syfte att avgränsa hi-fi-marknaderna i Frankrike, Förenade kungariket och Förbundsrepubliken Tyskland. De har särskilt understrukit att kännedom om den definition av hi-fi-utrustning på vilken bedömningen i den rapporten grundades, var oumbärlig för sökandenas försvar i fråga om de marknadsandelar som kommissionen i sitt beslut angav att de innehade.

32 I meddelandet om anmärkningar konstaterade kommissionen att marknadsandelen för Pioneerprodukter år 1976 uppgick till minst 7–10 % i Frankrike och 8–9 % i Förenade kungariket. MDF och Pioneer GB bestred dessa siffror i sina yttranden över meddelandet om anmärkningar. Kommissionen gav därefter Mackintosh Consultants Co., i London, i uppdrag att ta fram en rapport om hi-fi-marknaden i de berörda medlemsstaterna. På grundval av denna rapport och de två sökandenas respektive omsättning av Pioneerprodukter, uppskattade kommissionen marknadsandelen för Pioneerprodukter på den franska hi-fi-marknaden år 1976 till 11,5 %, och på den brittiska marknaden till 10,5 %.

33 Kommissionen har dock i punkt 25 i sitt beslut hållit fast vid de siffror som angavs i meddelandet om anmärkningar. Den grundade alltså inte sitt beslut på den i rapporten uppskattade volymen av dessa marknader. Rapporten begärdes uteslutande för att bekräfta kommissionens ursprungliga uppskattning, vilken sökandena hade ifrågasatt under det administrativa förfarandet. Denna del av grunden kan därför inte godtas.

c) Den rådgivande kommitténs yttrande lämnades inte ut

34 MDF och Pioneer har gjort gällande att artikel 10.6 i förordning nr 17, enligt vilken den rådgivande kommitténs yttrande inte får offentliggöras, skall tolkas så, att det skall vara möjligt att lämna de "direkt berörda företagen" förtroliga upplysningar om yttrandet. I annat fall skulle ovannämnda bestämmelse vara ogiltig på grund av kränkning av principen om iakttagande av rätten till försvar.

35 Artikel 10.6 i förordning nr 17 kan inte tolkas på det sätt som sökandena har föreslagit. Av denna artikel framgår att samrådet med den rådgivande kommittén utgör det sista stadiet i förfarandet innan det slutliga beslutet antas, och att yttrandet avges på grundval av ett förslag till beslut. Om företagen skulle ges möjlighet att uttala sig om detta yttrande och därmed om förslaget till beslut, skulle detta innebära att det tidigare stadiet i förfarandet åter inleddes, vilket skulle strida mot det system som inrättats genom förordningen.

36 Den omständigheten att sökandena inte fick del av den rådgivande kommitténs yttrande strider inte mot principen om iakttagande av rätten till försvar. Såsom redan anförts ovan, innebär denna princip att kommissionen under det administrativa förfarandet, till de ifrågavarande företagen, måste röja alla

faktiska och andra omständigheter samt de handlingar på vilka den stöder sig, för att göra det möjligt för dem att i tid yttra sig över riktigheten i och relevansen av de påstådda faktiska respektive andra omständigheterna, samt över de handlingar som kommissionen använt till stöd för sina påståenden. Oavsett kommitténs yttrande får kommissionen endast grunda sitt beslut på de faktiska omständigheter som företagen har lämnats tillfälle att yttra sig över. Följaktligen kan denna grund inte godtas.

B — Bedömningen och karaktäriseringen av de faktiska omständigheter på grundval av vilka kommissionen konstaterade överträdelser av artikel 85.1

a) Melchers påstådda leveransvägran

37 Det framgår av handlingarna att i november 1975 kunde de affärer som tillhörde den inköpsgrupp för vilken Iffli var direktör erbjuda Pioneerutrustning från Belgien till priser som låg 26–31 % under detaljhandelspriserna i Frankrike. För att få tag på en alternativ källa för bl.a. Pioneerprodukter, vände sig Iffli till Gruoner genom Weber, direktör för företaget Willi Jung i Saarbrücken, som vid den tidpunkten hade blivit en filial till Gruoner.

38 Efter samtal med Iffli den 12 december 1975 på Gruoners huvudkontor i Rommelshausen, begärde detta bolags huvudinköpare, Schreiber, per telex av den 15 december 1975, bl.a. hos Melchers, att skicka honom prislistor. Melchers hänvisade honom till sin lokala representant som besökte Gruoner. På grundval av de på detta sätt erhållna upplysningarna, inklusive den senaste prislistan från 1975, skickade Schreiber den 31 december 1975 en offert till Iffli på bl.a. Pioneerutrustning till priser som låg upp till 30 % lägre än MDF:s priser vid den tiden.

39 Den 12 och 14 januari 1979 lade Iffli två beställningar hos Weber med ett totalt värde av ca 1 miljon tyska mark. Weber vidarebefordrade omedelbart dessa beställningar till Gruoner, men först den 20 januari 1976, just den dag då Weber försäkrade Iffli om att en del av varorna redan var på väg till Rommelshausen, lade Schreiber per telex en beställning hos Melchers för ett parti varor, motsvarande dem som Iffli beställt, men till ett värde av endast cirka 550 000 tyska mark. Enligt Schreibers förklaring hade han under tiden

haft ett nytt samtal med Melchers lokala representant, och han hade fått en ny prislista som gällde från februari 1976.

40 Den 21 och 22 januari 1976 erhöll Iffli de nödvändiga importlicenserna från de franska myndigheterna. Samma datum kontrollerade Melchers sitt lager i samband med Gruoners beställning och erhöll ett åtagande från ett försäkringsbolag att det var berett att täcka beställningen till ett värde av 200 000 tyska mark. Den 23 januari 1976 bekräftade Melchers, som svar på ett nytt telex från Schreiber, beställningen och angav namnet på den speditör som skulle leverera varorna. Enligt Melchers förklaringar skickades detta telex av misstag.

41 Den 28 januari 1976 skickade Schreiber ett telex på tyska till Weber i vilket han informerade honom om att ett telefonsamtal med Melchers försäljningschef hade gett följande resultat:

"Pioneers europeiska huvudkontor i Antwerpen känner redan till att en licens har utfärdats för import av Pioneerapparater. Den tyska filialen har fått instruktioner om att under inga omständigheter leverera varor till företaget Jung. Vi får endast leveranser om vi förbinder oss att inte exportera varorna".

42 Iffli, som hade informerats av Weber, klagade hos denne och Gruoner. Per telex av den 6 februari 1976 fick Gruoner av Weber meddelande om att han kunde bevisa att den Pioneerutrustning som Melchers sålt tidigare hade importerats till Frankrike, dels genom en grossist i Bryssel, dels genom företaget EVB i Stuttgart. På originaltelexet finns handskrivna anteckningar som Schreiber gjort angående leveransen via Bryssel: "Levererade inte själva, är känt i Bremen. Men inte via Tyskland, förnekas bestämt av Melchers." Vad beträffar EVB:s leverans står det i anteckningarna: "Stämmer, det var i november 1975, mycket stora problem, så var försiktiga nu".

43 Den 11 februari 1976 hölls ett möte i Rommelshausen mellan Gruoner och ledningen för Melchers hi-fi-avdelning. Deltagarna vid detta möte har inför domstolen förnekat att frågan om export till Frankrike behandlades vid detta tillfälle.

44 I ett telex av den 18 februari 1976 gav Schreiber, genom hänvisning till "samtalen med ledningen för företaget Melchers", Weber upplysningar som var identiska med dem i Schreibers handskrivna anteckningar på telexet av den 6 februari. Telexet av den 18 februari fortsatte som följer:

"3. Vi är mycket intresserade av att inkludera Pioneerapparater i vårt sortiment. Vi kan endast verkställa leveranser i tillräckligt stora kvantiteter om Melchers erhåller garantier för att vi försörjer den tyska detaljhandeln med de levererade apparaterna.

4. Det kan inte vara tal om att utöva kommersiellt tryck, och denna faktor kan tyvärr inte ändras från en dag till en annan. När allt kommer omkring är det avgörande för försäljningen i Europa att prisnivån står fast."

45 I ett memorandum av den 19 februari 1976 angående mötet i Rommelshausen den 11 februari förklarade Schreiber bl.a. att "efter samtal med ... Melchers ... finns det nu inget som hindrar ett samarbete".

46 I ett telex av den 20 februari 1976 fick Iffli av Schreiber meddelande om att de priser han offererat honom den 31 december 1975 för bl.a. Pioneerutrustning inte längre gällde "till följd av prisutvecklingen". Följaktligen lämnades Ifflis beställning definitivt utan åtgärd.

47 I det omtvistade beslutet har kommissionen dragit den slutsatsen att anledningen till att Ifflis beställning inte effektuerades var att Melchers hade krävt en försäkran från Gruoner att varorna inte skulle exporteras. Utöver ovan nämnda faktiska omständigheter stöder sig kommissionen på en skriftlig förklaring av den 18 maj 1977 i vilken Schreiber bekräftat de händelser han beskrev i sitt telex till Weber och förklarat att Melchers chefer under mötet i Rommelshausen hade upprepat att detta företag endast kunde leverera till den tyska fackhandeln.

48 Melchers har å sin sida anfört att anledningen till att Gruoners beställning inte effektuerades uteslutande berodde på dels att Melchers inte hade tillräckligt stora lager för att kunna leverera de beställda varorna, dels att beställningen lämnades i ett allt för tidigt skede med tanke på att diskussionerna mellan Schreiber och den lokala representanten endast var "en första kontakt" som inte gjorde det möjligt för Melchers – som normalt nästan uteslutande sålde till detaljhandlare – att upprätta affärsförbindelser med Gruoner. Det var dessa faktiska omständigheter, och inte någon vägran att leverera varor som var bestämda för export, som Melchers anställda informerade Schreiber om innan denne skickade sitt telex av den 28 januari 1976 till Weber.

49 Melchers har vidare gjort gällande att anledningen till att varorna inte levererades efter det att affärsförbindelserna mellan de båda företagen slutligen upprättades vid mötet i Rommelshausen den 11 februari 1976, var att Gruoner hade förlorat allt intresse av att uppfylla det avtal som ingåtts med Iffli. Schreiber hade nämligen upptäckt att han hade gjort ett fel vid beräkningen av de priser han offererat till Iffli den 31 december 1975. Förutom de olika rabatter som den lokala representanten angav, hade han dragit av 11 % för tysk mervärdesskatt, trots att nettopriserna inte inkluderade mervärdesskatt.

50 I detta hänseende har Melchers särskilt stött sig på en matematisk formel som Schreiber hade skrivit ner för hand på en prislista för andra produkter än Pioneerutrustning och som Melchers advokater hade funnit vid ett besök hos Gruoner, samt på en skriftlig förklaring av den 5 september 1980 i vilken Schreiber medger att han hittat på historien om Melchers leveransvägran för att skyla över sina egna räknefel. Denna förklaring bekräftades i stort av Schreiber då han hördes som vittne vid domstolen.

51 Till följd av parternas motstående uppfattningar och Schreibers motstridiga förklaringar, måste det prövas om övriga bevis kan stödja den ena eller andra av dessa uppfattningar.

52 Vad beträffar kommissionens uppfattning, måste det erinras om att Schreiber i sitt telex till Weber den 28 januari 1976 uppgav att "Pioneers europeiska huvudkontor i Antwerpen redan känner till att en licens har utfärdats för import av Pioneerapparater". Det är ostridigt att MDF informerade Pioneer om de licenser som utfärdats till Iffli den 21 och 22 januari 1976, och att Pioneer vidarebefordrade denna information till Melchers. Under dessa omständigheter är den förklaring, som Schreiber gav i sin förklaring av den 5 september 1980 om att det var Iffli som informerade honom om att licenserna utfärdats, inte övertygande.

53 I detta hänseende skall det dessutom erinras om de exakta upplysningar om tidigare export till Frankrike, som Schreiber skrev ner på telexet från Weber av den 6 februari 1976 och vidarebefordrade till denne i ett telex av den 18 februari. Riktigheten i dessa upplysningar har inte ifrågasatts och de kan endast ha kommit från Melchers anställda.

54 Det är således uppenbart att frågan om exporten till Frankrike togs upp under diskussionerna mellan Schreiber och Melchers anställda, och att det slag av upplysningar som lämnades av dessa visar att det förelåg en vägran att leverera varor avsedda för denna stat.

55 Vad beträffar sökandens uppfattning, stämmer beskrivningen av diskussionerna mellan Schreiber och den lokala representanten som enbart en första kontakt inte med Schreibers anteckningar från de båda samtalen. Dessa handskrivna anteckningar, vars innehåll Schreiber preciserat inför domstolen, beskriver försäljnings- och leveransvillkoren i detalj, inklusive de olika rabatter och bonussystem som erbjöds detaljhandlare av olika storlek, och även till den enda grossist som tidigare fick leveranser från Melchers. Det är möjligt att Gruoner, i sin egenskap av större grossist, hade hoppats på att uppnå mer genom förlängda förhandlingar, men det är omöjligt att förstå varför Melchers inte var berett att leverera de beställda varorna på villkor som, enligt Melchers, vid den tidpunkten var normala. Bortsett från betalningsfristen är det dessutom svårt att se att det föreligger någon skillnad mellan de villkor som framgår av de handskrivna anteckningarna rörande det sista samtalet med den lokala representanten, och villkoren i memorandumet av den 19 februari 1976 angående mötet i Rommelshausen.

56 Däremot bekräftas det leveransproblem som Melchers åberopat av de anteckningar som Melchers lagerföreståndare gjorde på beställningstelexet av den 20 januari 1976. Av detta framgår att vissa av de beställda modellerna inte fanns i lager, att det inte fanns tillräckligt många av andra modeller i lager, och att det under alla omständigheter var fråga om en mycket stor beställning i förhållande till lagernivån vid den tiden, just efter julförsäljningen. Eftersom det emellertid är ostridigt att Melchers omgående skulle kunna ha levererat en stor del av de beställda varorna utan att göra för stort ingrepp i sitt lager, och eftersom Melchers hade skickat ett telex till Gruoner som denne med rätta kunde betrakta som ett godkännade utan förbehåll, är det svårt att förstå varför Melchers inte erbjöd delleveranser, och inte hörde sig för hos Pioneer om det var möjligt att införskaffa resten av de beställda varorna. Lagernivån kan följaktligen inte godtas som en tillräcklig förklaring för att inte beställningen effektuerades.

57 Vad beträffar det påstådda misstaget angående mervärdesskatten, är det riktigt att, vad gäller de flesta modeller, de rabatter som anges genom en fast procentsats i Schreibers handskrivna anteckningar inte är tillräckliga för att förklara de låga priser som Schreiber offererade Iffli den 31 december 1975, medan en tillämpning av den formel som angavs av Melchers gör det möjligt

att exakt nå fram till de offererade priserna under förutsättning av att vissa av dessa procentsatser sätts in. Såsom kommissionen har understrukit framgår det dock tydligt av de prislistor som låg till grund för Schreibers beräkningar, att priserna var angivna exklusive mervärdesskatt. Den metod som används i formeln är inte den som skall användas för att dra av en mervärdesskattesats på 11 %, och det påstådda misstaget gjordes i vilket fall som helst inte vad beträffar priserna för högtalarna. Under vittnesförhören inför domstolen har Schreiber dessutom inte kunnat förklara hur han har kunnat göra ett sådant misstag, eller kunnat rekonstruera sina beräkningar. Även om det därför inte finns någon förklaring till den exakta nivån på de flesta av de priser som offererades Iffli, kan således den förklaring som Melchers har lämnat inte godtas.

58 Slutligen går det varken att bortse från händelsernas kronologiska ordning eller från den omständigheten att de ägde rum vid samma tidpunkt som de händelser som har samband med parallellimporten från Förenade kungariket. Gruoners beställning behandlades nämligen helt normalt av Melchers fram till den tidpunkt då det är rimligt att anta att Melchers fick veta att licenser beviljats Iffli. Detta inträffade under den vecka som följde på Melchers deltagande i mötet den 19 och 20 januari 1976 vid Pioneers huvudkontor i Antwerpen. Vid detta möte klagade Melchers över parallellimport till Frankrike, och efter mötet uppmanade Shriros direktör sina största kunder, genom skrivelser av den 28 och 29 januari 1976, att inte längre exportera.

59 Det telex som Schreiber skickade till Weber den 18 februari 1976 verkar för övrigt ha ett nära samband, såväl innehållsmässigt som tidsmässigt, med mötet i Rommelshausen den 11 februari och med Schreibers memorandum av den 19 februari angående detta möte. Detsamma gäller telexet av den 20 februari i vilket Schreiber definitivt drog tillbaka sin offert till Iffli. Slutligen stämmer det stora intresset av att upprätta affärsförbindelser med Melchers, vilket framgår av telexet den 18 februari, med den senare utvecklingen av dessa förbindelser och är tillräckligt för att förklara varför Gruoner inte insisterade vad beträffar varorna till Iffli. Även om detta kronologiska förlopp inte i sig är avgörande, stöder det dock kommissionens uppfattning.

60 Ovan anförda överväganden är tillräckliga för att fastslå att kommissionen på ett tillfredsställande sätt har styrkt att Melchers vägran att effektuera Gruoners beställning berodde på varornas destination, utan att det är nödvändigt att avgöra frågan om trovärdigheten i Schreibers efterföljande förklaringar, eller frågan om dennes påstådda beteende avseende trans-

aktioner som inkluderade hi-fi-utrustning av andra märken, och som enligt sökandena liknande hans beteende i förevarande fall.

b) Verkningarna av Todds brev

61 Pioneer och Pioneer GB har bestritt de konstateranden i det omtvistade beslutet som rör verkningarna av de två skrivelser som Shriros direktör Todd skickade den 28 respektive den 29 januari 1976 till Audiotronics verkställande direktör och Comets styrelseordförande. De hävdar att dessa skrivelser endast fick obetydliga verkningar.

62 I detta hänseende skall det inledningsvis understrykas att det är ostridigt att dessa skrivelser skickades efter allt mer enträgna uppmaningar från MDF:s ägare, Setton, som själv hade gjort några provinköp hos Audiotronic och Comet, som han redovisade resultatet av vid mötet i Antwerpen den 19 och 20 januari 1976. Skrivelserna innehöll en otvetydig uppmaning att upphöra med export av Pioneerutrustning. De skickades till de två största kunderna, som tillsammans svarade för omkring 45 % av försäljningen av Pioneerutrustning från Shriro. Under dessa omständigheter utgör dessa två skrivelser i sig själva bevis på ett samordnat förfarande mellan MDF och Shriro som syftade till att begränsa den fria konkurrensen på den gemensamma marknaden. Bortsett från MDF:s och Shriros ställning på de berörda marknaderna, vilken fråga behandlas nedan under punkt e, kunde detta förfarande även påverka handeln mellan medlemsstater. Den grund som de båda sökandena anfört rör följaktligen inte en överträdelse av artikel 85.1 i fördraget, utan endast verkningarna av denna överträdelse och, därmed, hur allvarlig den var.

63 Vad beträffar Audiotronic, har kommissionen medgett att skrivelsen till detta företag inte hade någon omedelbar verkan. Enligt punkt 50 i det omtvistade beslutet övertog Audiotronic tvärtom Comets leveranser till Euro-Electro i Bryssel så snart Comet slutade att exportera Pioneerutrustning. Enligt kommissionen hade det samordnade förfarandet verkningar för Audiotronic först efter mars 1976. Eftersom de grunder som rör felaktigheter i förfarandet redan har lett till att endast perioden slutet av januari/början av februari 1976 skall beaktas, saknar dessa argument relevans.

64 Vad beträffar Comet, har kommissionen i punkterna 41, 50, 82 och 98 i sitt beslut huvudsakligen konstaterat att detta företag exporterade stora mängder

Pioneerutrustning innan det fick Todds skrivelse, men att denna export upphörde efter mottagandet av skrivelsen, medan däremot exporten av andra märken fortsatte.

65 Dessa konstateranden av kommissionen grundas på en skriftlig förklaring av den 3 juni 1977 från Comets direktör, Mason, samt på rapporterna från kommissionens inspektörer angående besöken hos Comet och Euro-Electro och handlingarna rörande Comets räkenskaper. Av dessa handlingar hade sökandena före antagandet av det omtvistade beslutet endast kännedom om Masons förklaring. Såsom anförts ovan under A punkt c skall det följaktligen bortses från upplysningarna i de övriga dokumenten.

66 I punkt 3 i sin förklaring angav Mason att Comet omkring år 1974 inledde export till de övriga medlemsstaterna huvudsakligen av hi-fi-utrustning. Fram till december 1975 omfattade denna export dock endast obetydliga mängder Pioneerutrustning. Under perioden den 19 december 1975 till den 16 januari 1976, då den sista försändelsen genomfördes, sålde Comet däremot Pioneerutrustning till Euro-Electro i Bryssel för ett samlat belopp på över 33 000 pund sterling. Vad gäller perioden före mottagandet av Todds skrivelse, stöder förklaringen således kommissionens konstateranden.

67 I punkt 5 förklarade Mason följande:

"Den 30 januari 1976 fick bolaget en skrivelse som var ställd till styrelsens ordförande från verkställande direktören för Shriro (UK) Limited. Bolaget var mån om att behålla sina goda förbindelser med Shriro och att även i fortsättningen erhålla tillräckliga leveranser. En skrivelse skickades därför till Shriro för att uppnå en förlikning. Med anledning av denna skriftväxling diskuterades frågan med Shriro, men ingenting sades dock utöver det som anfördes i skrivelsen av den 30 januari 1976 ... Sedan januari 1976 har vi fått flera förfrågningar om Pioneerutrustning från utlandet, men vi har dock, till följd av verkningarna av såväl våra kunders kreditgränser som de befintliga vinstmarginalerna, endast kunna efterkomma dessa förfrågningar i en mycket begränsad omfattning, fastän bolaget nu har gjort det klart för Shriro (UK) Limited att det måste ha frihet att bedriva handel i enlighet med gemenskapsrätten."

68 Sökandena har hävdat att även om denna förklaring rent faktiskt bekräftar att det, efter mottagandet av Todds skrivelse, inte förekommit export av Pioneerutrustning i några stora mängder, visar den å andra sidan att detta inte beror på skrivelsen, utan på handelsmässiga omständigheter.

69 I detta hänseende bör det erinras om att Comet vid den ifrågavarande tidpunkten inte alls klargjorde att det måste kunna bedriva handel fritt, utan tvärtom på Todds skrivelse svarade att det "inte avsiktligt skulle exportera Pioneerprodukter till affärskunder utanför Förenade kungariket". Av detta framgår att det sista stycket i Masons förklaring rör en period som under alla omständigheter ligger senare än perioden slutet av januari/början av februari 1976.

70 Vad gäller denna punkt har domstolen således kommit fram till att kommissionen med rätta har fastställt att Comet, innan det mottog Todds skrivelse, exporterade stora mängder Pioneerutrustning, men att denna export upphörde efter denna skrivelse.

c) De samordnade förfarandenas varaktighet

71 Till följd av ovan nämnda överväganden angående den period som skall beaktas vid bedömningen av hur länge överträdelserna pågått, är det inte längre nödvändigt att pröva denna grund, eftersom den inte rör den relevanta perioden.

d) Pioneers deltagande i de samordnade förfarandena

72 I det omtvistade beslutet konstaterade kommissionen att Pioneer hade deltagit såväl i det samordnade förfarandet mellan Melchers och MDF, som i det samordnade förfarandet mellan MDF och Shriro. Den grundade detta konstaterande bl.a. på Pioneers allmänna ställning gentemot de nationella distributörerna, på förloppet och resultatet av mötet i Antwerpen den 19 och 20 januari 1976, samt på att Pioneer till Melchers vidarebefordrade MDF:s klagomål och upplysningar angående parallellimport.

73 Pioneer har bestritt denna karaktärisering av dess beteende. Det har gjort gällande att det inte alls innehade en sådan ställning att det kunde kontrollera Shriros och Melchers beteende. Syftet med mötet i Antwerpen var inte att diskutera parallellimport. Vid detta tillfälle, liksom vid många andra tillfällen, lyssnade Pioneers representant endast till Settons klagomål över MDF och rådde honom att sänka sina priser. Vidarebefordran av upplysningar om

parallellimport tillhör det normala informationsutbyte som sker mellan leverantör och distributör angående marknadssituationen.

74 I detta hänseende bör det erinras om att Pioneer, ett dotterbolag som till 100 % ägs av moderbolaget i Japan, har till syfte att importera Pioneerutrustning till Europa och att organisera försäljningen av denna. I detta syfte försöker det hitta en distributör i varje medlemsstat i fråga, erbjuder denne ett ensamåterförsäljaravtal, fördelar de importerade produkterna mellan de nationella distributörerna, och försöker samordna deras försäljningsaktiviteter bl.a. genom regelbundna möten.

75 Även om dessa aktiviteter inte nödvändigtvis ger Pioneer ett avgörande inflytande på varje enskild distributörs beteende, var bolaget dock inte desto mindre, till följd av sin centrala ställning, skyldigt att iaktta särskild försiktighet för att hindra att samordnade aktiviteter av detta slag ledde till förfaranden som strider mot konkurrensreglerna.

76 Vad beträffar Melchers beteende, är det ostridigt att Pioneer till denna distributör inte enbart vidarebefordrade Settons klagomål, utan även upplysningar om de importlicenser Iffli hade erhållit från de franska myndigheterna. Under dessa omständigheter framstår en sådan vidarebefordran som en underförstådd uppmaning till Melchers att försöka avslöja källan till sådana importer och få dem att upphöra.

77 Vad beträffar mötet i Antwerpen finns det inga skriftliga spår från detta, bortsett från de skrivelser som Todd, vid Shriro, skickade till dess största kunder, och mötesdeltagarna har inte kunnat ge någon entydig förklaring till mötets syfte.

78 I sina skrivelser av den 28 och 29 januari 1976 förklarade Todd för sina två kunder att han hade kallats till Antwerpen för att diskutera klagomål från en fransk distributör om parallellimport. Han redogjorde för hur han hade underrättats om resultaten av MDF:s provinköp hos de båda kunderna, och han beklagade sig över att de hade ställt honom i en ogynnsam situation gentemot Pioneer ("have caused my principals to look on me with a certain amount of disfavour"). Även om denna formulering, vilket Todd gjort gällande under det administrativa förfarandet, kan vara överdriven för att göra intryck på kunderna, stämmer den med de andra faktorerna som visar att parallellimport var en diskussionspunkt vid mötet.

79 Det är följaktligen ostridigt att Setton under mötet faktiskt redovisade resultaten av de tre provinköp, som företag kontrollerade av honom hade gjort hos Shriros brittiska kunder, och att han insisterade på att det var nödvändigt att sätta stopp för parallellimporten till Frankrike. Det är vidare ostridigt att Todds skrivelser till sina kunder var en direkt följd av detta möte och inte av senare kontakter med Setton. Under dessa omständigheter är Pioneer, som hade kallat till och ledde mötet, till följd av ovan beskrivna ställning gentemot de nationella distributörerna, skyldigt att ta på sig ansvaret för en sådan följd.

80 Kommissionen har följaktligen med rätta konstaterat att Pioneer har deltagit i båda dessa samordnade förfaranden.

e) Sökandenas marknadsandelar och inverkan på handeln mellan medlemsstater

81 I sitt beslut (punkt 3) uppskattade kommissionen det totala värdet av hi-fi-produkter som Pioneer sålt till sina distributörer i de tre berörda medlemsstaterna under räkenskapsåret 1975/76 till ca 735 miljoner belgiska franc. Den angav vidare (punkt 25) att år 1976 uppgick omsättningen av Pioneerprodukter till 77 miljoner franska franc för MDF, 7,3 miljoner pund sterling för Shriro, och 19 miljoner tyska mark för Melchers. På grundval av en uppskattning av hi-fi-marknaden i de tre medlemsstaterna drog kommissionen den slutsatsen att marknadsandelarna för Pioneerprodukter år 1976 uppgick till minst 7–10 % i Frankrike, 8–9 % i Förenade kungariket och nästan 2 % i Förbundsrepubliken Tyskland. Den konstaterade (punkterna 75 och 82) att dessa marknadsandelar var tillräckligt stora för att företagens beteende i princip märkbart kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna.

82 MDF och Pioneer GB har ifrågasatt dessa kalkyler. För det första har kommissionen i den omsättning som angetts inkluderat andra produkter än Pioneer hi-fi-utrustning. För det andra har den avgränsat hi-fi-marknaden för snävt. De båda sökandena uppskattar sina marknadsandelar år 1976 till 3,38 % i Frankrike och 3,18 % i Förenade kungariket. De har hävdat att dessa marknadsandelar inte är tillräckliga för att anse att deras beteende kunde påverka handeln mellan medlemsstater i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget.

83 Det är ostridigt att det inte finns någon allmänt erkänd definition av begreppet hi-fi-produkter, och att de olika marknadsundersökningar som parterna stöder sig på varierar betydligt i detta hänseende. Ingen av dessa undersökningar verkar exakt motsvara det slags produkter som parterna avsåg då de angav de båda företagens respektive omsättning. En prövning av dessa mycket tekniska och svåra faktiska frågor kan dock visa sig onödig, om de av parterna angivna marknadsandelarna redan är tillräckliga för att omfattas av artikel 85.1.

84 I detta hänseende bör det erinras om att, såsom domstolen redan uttalat, bl.a. i sin dom av den 9 juli 1969 i målet 5/69, Völk mot Vervaecke (Rec. 1969, s. 295), ett avtal endast kan anses kunna påverka handeln mellan medlemsstater om det med tillräcklig grad av sannolikhet, på grundval av en rad objektiva rättsliga eller faktiska omständigheter, kan förutses att det direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan påverka handelsströmmarna mellan medlemsstater på ett sätt som skulle kunna skada förverkligandet av målen för en gemensam marknad mellan stater. Samma kriterium skall användas på de samordnade förfaranden som här är i fråga.

85 I samma dom uttalade domstolen vidare att även ett ensamåterförsäljaravtal med absolut territorialskydd kan undgå förbudet i artikel 85 om det, med hänsyn till de ifrågavarande parternas svaga ställning på den relevanta varumarknaden, endast har en obetydligt inverkan på marknaden.

86 Sökandena i förevarade fall innehade inte en sådan ställning. De undersökningar som MDF och Pioneer GB lade fram visar att marknaden för hi-fi-produkter i Frankrike och Förenade kungariket är mycket omfattande, men att den är starkt uppdelad mellan ett stort antal märken, så att de procenttal som sökandena angett överstiger de flesta av deras konkurrenters. Om man begränsar sig till importerade märken, så verkar de båda sökandena ändå ha tillhört de största leverantörerna på de båda marknaderna. Under dessa omständigheter och med beaktande av företagens faktiska omsättning, kan det inte förnekas att dessa företags beteende, som syftade till att hämma parallellimporten och därmed avskärma de nationella marknaderna, märkbart har kunnat påverka handelsströmmarna mellan medlemsstaterna på ett sätt som skulle kunna skada förverkligandet av målen för en gemensam marknad.

87 Kommissionen har följaktligen med rätta fastställt att sökandens beteende märkbart kunde påverka handeln mellan medlemsstater.

C — Grunder avseende underlåtenhet att beakta de omständigheter som utesluter tillämpning av böter

a) Legitimt försvar och nödsituation

88 MDF har gjort gällande att även om företaget har begått en överträdelse, så var denna befogad till följd av en nödsituation. Det befann sig i en situation där legitimt försvar var berättigat på grund av den illojala konkurrens som det utsattes för av parallellimportörerna.

89 Vad beträffar grunden att det var fråga om en situation av legitimt försvar bör det erinras om att, såsom domstolen redan uttalat i sin dom av den 25 november 1971 i målet 22/71 Béguelin (Rec. 1971, s. 949) och i sin dom av den 22 januari 1981 i målet 58/80 Dansk Supermarked (Rec. 1981, s. 181), själva importen av en vara, som lagenligt saluförs i en annan medlemsstat, inte kan betraktas som illojal handelspraxis. Parallellimport från andra medlemsstater kan följaktligen inte i sig skapa en situation av legitimt försvar.

90 Utan att pröva de eventuella verkningarna av en nödsituation, skall det i detta hänseende konstateras att sökanden inte har bevisat att det förelåg en sådan situation. MDF har inte styrkt att dess existens hotades eller att dess påstådda ekonomiska svårigheter berodde på parallellimport, och så mycket mindre att en överträdelse av artikel 85.1 var det enda sättet att säkerställa företagets överlevnad.

91 Dessa grunder kan följaktligen inte godtas.

b) Artikel 85.3 i fördraget

92 MDF har hävdat att de materiella villkoren för undantag enligt artikel 85.3 var uppfyllda, och att det därför genom en anmälan kunde ha beviljats undantag. Överträdelsen bestod således inte av en överträdelse av en av fördragets grundläggande principer, utan endast av en överträdelse av en formföreskrift, nämligen åsidosättandet av anmälningsplikten och skyldigheten att inhämta ett formellt undantag.

93 Denna grund kan inte godtas. Anmälan är inte ett formkrav som ålagts företagen, utan en oumbärlig förutsättning för erhållandet av vissa förmåner. Enligt artikel 15.5 a i förordning nr 17 får böter inte åläggas för åtgärder som har vidtagits efter anmälan, förutsatt att åtgärderna ligger inom ramen för den verksamhet som har beskrivits i anmälan. Denna förmån som tillkommer ett företag som har anmält ett avtal eller ett samordnat förfarande, är en kompensation för den risk som företaget tar genom att själv anmäla avtalet eller det samordnade förfarandet. Detta företag riskerar nämligen inte bara att det konstateras att avtalet eller förfarandet strider mot artikel 85.1 eller att tillämpning av artikel 85.3 vägras, utan även att det bestraffas med böter för åtgärder som den vidtagit före anmälan. Med desto större anledning kan ett företag, som inte har velat ta denna risk, inte, gentemot böter som fastställts för en överträdelse som inte anmälts, göra gällande den hypotetiska möjligheten att en anmälan skulle ha kunnat medfört ett undantag.

c) Frågan om Melchers beteende stod i överensstämmelse med dess till kommissionen anmälda avtalsförpliktelser

94 Melchers anser att de böter som det ålagts kränker artikel 15.5 i förordning nr 17, på så sätt att det bestraffar ett beteende som står i överensstämmelse med dess till kommissionen anmälda distributionsavtal med Pioneer. Melchers kunde inte leverera de varor som Gruoner beställt utan att åsidosätta sin skyldighet att sörja för en fortsatt, tillräckligt omfattande, leverans till den tyska marknaden.

95 För att inte godta denna grund räcker det att hänvisa till domstolens bedömning i B a ovan, i fråga om Melchers lagerinnehav vid den ifrågavarande tidpunkten och att företaget inte gjorde några försök att införskaffa de nödvändiga varorna.

d) Avsaknad av instruktioner från företagets delägare

96 Enligt Melchers kan ett företag endast åläggas böter om det styrks att överträdelsen kan tillskrivas själva företaget, dvs. i förevarande fall Melchers komplementärer. Kommissionen har dock inte visat att komplementärerna uppsåtligen begick den påstådda överträdelsen, eller att de agerade oaktsamt.

97 I detta hänseende skall det understrykas att artikel 15.1 och 15.2 i förordning nr 17 ger kommissionen befogenhet att ålägga företag eller företagssammanslutningar böter, om de "uppsåtligen eller av oaktsamhet" har gjort sig skyldiga till överträdelser. Tillämpningen av denna bestämmelse förutsätter inte att det berörda företagets delägare eller ledning vidtagit, eller ens känt till, en sådan åtgärd, utan det räcker att en åtgärd har vidtagits av en person som har behörighet att agera på företagets vägnar.

98 Sökanden har inte visat att ledningen för Melchers hi-fi-avdelning överskred de befogenheter som företagets delägare gett dem genom att anställa dem på dessa tjänster. Vad beträffar den lokala representanten, har sökandena till och med hävdat att denne i sina förbindelser med Gruoner alltid handlade enligt nämnda lednings direkta instruktioner. Denna grund kan därför inte godtas.

e) Kommissionens eventuella medansvar i föreliggande fall

99 Melchers har gjort gällande att kommissionen, på grundval av artikel 115 i fördraget, bemyndigat Frankrike att från gemenskapsbehandling undanta vissa hi-fi-produkter med ursprung i Japan som övergått till fri omsättning i andra medlemsstater. Detta utgör en omständighet som berättigar upphävande, eller åtminstone en avsevärd nedsättning, av böterna.

100 Kommissionen har i detta hänseende med rätta framhållit att eventuella restriktioner, som införs av de offentliga myndigheterna inte kan berättiga enskilda att inleda samordnade förfaranden som syftar till att begränsa konkurrensen. Denna grund kan följaktligen inte godtas.

D — Grunder angående bötesbeloppen

a) Den allmänna bötesnivån

101 Sökandena har gjort gällande att kommissionen vid fastställandet av bötesbeloppen inte har tagit hänsyn till artikel 15.2 sista stycket i förordning nr 17, enligt vilken det vid fastställandet av böterna skall tas hänsyn till både hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. Enligt sökandena har kommissionen varken stött sig på hur allvarligt deras beteende varit eller hur

länge det pågått. Den har utnyttjat dessa mål för att införa en ny policy som syftade till att höja den allmänna bötesnivån för överträdelser av gemenskapsrätten, utan att en sådan ändring var berättigad vare sig till följd av de ifrågavarande överträdelsernas natur eller de särskilda omständigheterna i målen. Tillämpningen av sådana höga böter i förevarande mål beror således uteslutande på att kommissionen behandlade dem vid en tidpunkt då den ändrade policy, vilket inte enbart strider mot bestämmelserna i förordningen, utan i praktiken leder till godtycke.

102 Dessutom är den så beskrivna metoden diskriminerande. De faktiska omständigheterna i föreliggande mål uppstod vid samma tidpunkt som de i andra förfaranden i vilka kommissionen antog beslut före det i förevarande fall, och i vilka betydligt lägre böter fastställdes.

103 Kommissionen har medgett att föreliggande mål är de första för vilka den tillämpat en betydligt högre bötesnivå än tidigare. Innan det omtvistade beslutet antogs hade den inte ålagt böter överstigande 2 % av företagens totala omsättning, inte ens för allvarliga överträdelser. I de nu aktuella fallen uppgår böterna dock till mellan 2 och 4 % av omsättningen.

104 En sådan nivå är dock enligt kommissionen fullt berättigad till följd av överträdelsernas karaktär. Efter 20 års gemenskapspolitik på konkurrensområdet var det enligt kommissionen nödvändigt att höja bötesnivån betydligt, inte minst för sådana överträdelser som sedan länge är väl definierade, och som de berörda parterna kände till, t.ex. export- och importförbud. Dessa överträdelser utgör nämligen de mest allvarliga överträdelserna eftersom de fråntar konsumenterna alla fördelar som följer med avveckling av tullar och kvantitativa restriktioner. De hindrar integrationen av medlemsstaternas ekonomiska system och ställer distributörerna och detaljhandlarna i underordnad ställning gentemot tillverkarna. Högre böter är särskilt nödvändiga när överträdelsen, såsom i förevarande fall, har till huvudsakligt syfte att upprätthålla en högre prisnivå för konsumenterna. Kommissionen har anfört att flera företag upprätthåller ett beteende som de vet strider mot gemenskapsrätten eftersom den vinst som de uppnår genom sitt rättsstridiga beteende är mycket större än de hittills ålagda böterna. En sådan inställning kan endast motverkas genom att ålägga högre böter än tidigare.

105 I detta hänseende skall det erinras om att kommissionens befogenhet att ålägga företag böter, vilka företag uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder artiklarna 85.1 eller 86 i fördraget, utgör ett av de medel som tilldelats kommissionen för att göra det möjligt för den att uppfylla sin kontrolluppgift

enligt gemenskapsrätten. Denna uppgift omfattar naturligtvis att undersöka och bestraffa individuella överträdelser. Den medför också en plikt att föra en allmän politik som syftar till att på konkurrensområdet tillämpa de principer som fastställts i fördraget, och att påverka företagens beteende i denna riktning.

106 Av detta följer att kommissionen vid bedömningen av hur allvarlig en överträdelse är, är skyldig – i syfte att fastställa bötesbeloppet – att inte bara ta hänsyn till de särskilda omständigheterna i fallet, utan även det sammanhang inom vilket överträdelsen har begåtts, och säkerställa att dess åtgärder har tillräckligt avskräckade verkan, framför allt vad beträffar sådana överträdelser som är särskilt skadliga för förverkligandet av gemenskapens mål.

107 Från den synpunkten har kommissionen har med rätta karaktäriserat export- och importförbud, som syftar till att på konstlad väg upprätthålla prisskillnader mellan de olika medlemsstaternas marknader, som mycket allvarliga överträdelser. Sådana förbud äventyrar den fria handeln inom gemenskapen, som är en grundläggande princip i fördraget, och hindrar förverkligandet av ett av målen med fördraget, nämligen genomförandet av en gemensam marknad.

108 Kommissionen kunde därför ta hänsyn till den omständigheten att dylika förfaranden, trots att deras rättsstridighet redan fastställts i inledningen av gemenskapens konkurrenspolitik, fortfarande är relativt vanliga till följd av den vinst som vissa av de berörda företagen kan uppnå genom dem, och följaktligen bedöma att det var nödvändigt att höja nivån på böterna för att på så sätt förstärka deras avskräckande verkan.

109 Av samma skäl innebär den omständigheten att kommissionen tidigare har tillämpat en viss bötesnivå för vissa överträdelser, inte att den kan fråntas möjligheten att höja denna nivå inom de gränser som anges i förordning nr 17, om detta är nödvändigt för att säkerställa genomförandet av gemenskapens konkurrenspolitik. En effektiv tillämpning av gemenskapens konkurrensregler kräver tvärtom att kommissionen vid varje tillfälle kan anpassa bötesnivån efter vad denna politik kräver.

110 Denna grund kan därför inte godtas.

b) Påståendet att Pioneer inte handlade uppsåtligen

111 Pioneer har gjort gällande att det inte handlade uppsåtligen eftersom det inte kunde veta att deras beteende var rättsstridigt.

112 På grundval av domstolens bedömning i B d ovan av bevisen angående Pioneers beteende, skall det konstateras att detta företag torde ha varit fullt medvetet om att ett sådant beteende kunde begränsa den fria konkurrensen. En sådan kännedom räcker för att anta att detta företag handlade uppsåtligen. Denna grund kan därför inte godtas.

c) Beräkningen av böterna på grundval av omsättningen

113 Melchers har gjort gällande att det är rättsstridigt att fastställa böterna i förhållande till företagens respektive omsättning, vilken är den beräkningsgrund som kommissionen har använt i föreliggande mål. Omsättningen säger i verkligheten ingenting om företagets lönsamhet eller om dess möjligheter att betala böter.

114 Såväl Melchers som MDF och Pioneer har hävdat att böterna under inga omständigheter kan beräknas på grundval av ett företags totala omsättning, vilket skett i förevarande fall, när de varor som överträdelsen gäller endast representerar en del av den totala omsättningen.

115 Pioneer har utifrån detta dragit den slutsatsen att de böter som det ålades bör nedsättas, eftersom den omsättning på vilken kommissionen har grundat sina beräkningar även härrör från företagets försäljning av hi-fi-utrustning i länder som inte berördes av överträdelsen.

116 Enligt Melchers borde kommissionen ha tagit hänsyn till att endast omkring 10 % av företagets omsättning rörde hi-fi-produkter, medan de övriga sökandenas totala omsättning gällde dessa produkter. Melchers har tillagt att genom att fastställa den översta gränsen för de böter som kan åläggas till 10 % av omsättningen, hänvisar artikel 15.2 i förordning nr 17 till omsättningen inom den sektor i vilken överträdelsen begicks. Eftersom kommissionen inte har tillämpat detta beräkningssätt, ålades Melchers böter som representerade 18 % av dess omsättning på hi-fi-marknaden, och därigenom överskreds den gräns som fastställts i nämnda bestämmelse.

117 Som svar på detta har kommissionen anfört att det endast är ett företags totala omsättning som kan ge en antydan om hur mycket företaget maximalt kan betala. Enligt kommissionen bör följaktligen den övre gränsen enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 tolkas så, att den hänvisar till den totala omsättningen. Även i alla andra fall där man, enligt kommissionen, måste ta hänsyn till omsättningen vid fastställandet av bötesbeloppet, är det den totala omsättningen som är relevant och inte den som härrör från transaktioner som berörs av överträdelsen. Kommissionen har dock påpekat att eftersom det vid fastställande av böter skall tas hänsyn till en lång rad kriterier, som inte går att kvantifiera, är det inte möjligt att tillämpa en generell matematisk formel.

118 Enlig artikel 15.2 i förordning nr 17 får kommissionen ålägga böter om lägst tusen och högst en miljon beräkningsenheter, eller ett högre belopp som dock inte får överstiga 10 % av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som har deltagit i överträdelsen. Vid fastställandet av bötesbeloppet inom dessa gränser skall, enligt bestämmelsen, hänsyn tas till både hur allvarlig överträdelsen varit och hur länge den pågått.

119 Den enda uttryckliga hänvisningen till företagets omsättning rör alltså den övre gränsen för böter som överstiger en miljon beräkningsenheter. I ett sådant fall syftar denna gräns till att förhindra att böterna är orimliga i förhållande till företagets storlek. Eftersom det faktiskt endast är den totala omsättningen som effektivt kan ge en ungefärlig antydan i detta hänseende, måste den ovannämnda procentsatsen, såsom kommissionen har hävdat, tolkas så, att den hänvisar till den totala omsättningen. Av detta följer att kommissionen inte har överskridit den övre gräns som avses i artikel 15 i förordningen.

120 Vid bedömningen av hur allvarlig en överträdelse är måste hänsyn tas till en rad faktorer, vars slag och betydelse varierar allt efter överträdelsen i fråga och de särskilda omständigheterna i fallet. Till dessa faktorer hör, allt efter omständigheterna, volymen av och värdet på de varor som överträdelsen gäller samt företagets storlek och ekonomiska styrka och, följaktligen, det inflytande som det kunde utöva på marknaden.

121 Av detta följer, å ena sidan, att det vid fastställandet av böterna är tillåtet att ta hänsyn till såväl företagets totala omsättning, vilken ger en antydan, om än ungefärlig och ofullständig, om företagets storlek och ekonomiska styrka, som den del av denna omsättning som härrör från de varor som är föremål för överträdelsen, och som därmed kan ge en antydan om denna överträdelses omfattning. Å andra sidan framgår härav att varken den ena eller andra av dessa siffror avseende omsättningen får ges en oproportionerlig betydelse

i förhållande till andra bedömningskriterier, och att därför fastställandet av ett lämpligt bötesbelopp inte kan ske genom en enkel beräkning som grundas på den totala omsättningen. Detta gäller särskilt när de ifrågavarande varorna endast svarar för en liten del av denna omsättning. Domstolen bör ta hänsyn till dessa överväganden då den inom ramen för sin fulla prövningsrätt bedömer hur allvarliga de ifrågavarande överträdelserna har varit.

122 I den mån det är nödvändigt att ta hänsyn till omsättningen hos företag som deltagit i samma överträdelse för att fastställa förhållandet mellan de böter som skall åläggas, måste den relevanta tidsperioden avgränsas, så att de siffror avseende respektive omsättning som erhålls är så jämförbara som möjligt. De grunder som MDF och Pioneer har anfört i detta hänseende är inte av sådan karaktär att de väsentligt kan påverka domstolens samlade bedömning. Det är därför inte nödvändigt att göra en noggrannare prövning av dessa grunder.

d) Hur länge de samordnade förfarandena har pågått

123 Enligt MDF och Pioneer kan de samordnade förfarandena inte ha inletts förrän den 19 och 20 januari 1976, vid tidpunkten för mötet i Antwerpen. Pioneer och Melchers har anmärkt att det samordnade förfarandet mellan MDF, Pioneer och Melchers upphörde den 27 januari 1976, då de anställda vid Melchers meddelade Schreiber att varorna inte skulle levereras. Sökandena har slutligen gjort gällande att det inte finns något bevis för att det samordnade förfarandet mellan MDF, Pioneer och Shriro pågick i två år. Eftersom överträdelsens varaktighet utgör ett av de kriterier som skall beaktas vid fastställandet av böter, bör böterna därför nedsättas väsentligt.

124 Efter att ha avgränsat tidsperioden för de konstaterade överträdelserna till perioden slutet av januari/början av februari 1976, och med hänsyn till vad som konstaterats angående Melchers leveransvägran, finns det ingen anledning att ta ställning till dessa grunder. Den varaktighet av de samordnade förfarandena som domstolen fastställt kommer att ingå i den allmänna bedömning som skall göras inom ramen för domstolens fulla prövningsrätt.

e) Åläggande av ett enda bötesbelopp för två samordnade förfaranden

125 Enligt MDF finns det anledning att anta att kommissionen betraktade de båda samordnade förfarandena i vilka MDF deltog som två separata överträdelser. Genom att kumulera de böter som beräknats för var och en av dessa överträdelser till ett enda bötesbelopp, har kommissionen kränkt den allmänna principen om sammanträffande av överträdelser.

126 Pioneer har å sin sida gjort gällande att kommissionen har kränkt rätten till försvar genom att ålägga det ett enda bötesbelopp för två överträdelser. I avsaknad av särskilda böter för varje överträdelse är det inte möjligt att veta hur kommissionen har bedömt hur allvarlig varje överträdelse är eller huruvida korrekta kriterier har tillämpats vid bedömningen av varje enskild överträdelse.

127 I detta hänseende räcker det att konstatera att kommissionen har hävdat att den, vad gäller MDF och Pioneer, behandlade överträdelserna som en enda överträdelse och därför ålade ett enda bötesbelopp för vart och ett av företagen. I själva verket finns det ingenting som tyder på att kommissionen inte följde det förfarande som är berättigat i förevarande fall eftersom MDF och Pioneer deltog i två samordnade förfaranden som båda syftade till att förhindra parallellimport till ett bestämt land av varor som tillverkades av samma företag. Dessa grunder kan följaktligen inte godtas, utan att det finns anledning att uttala sig om det eventuellt finns gemenskapsrättsliga principer som rör kumulation av böter som åläggs för flera särskilda överträdelser.

E — Slutsats

Yrkandet om ogiltighetsförklaring

128 Såsom angetts ovan under A b bör konstaterandena avseende hur länge överträdelserna pågått begränsas till perioden slutet av januari/början av februari 1976. Beslutet bör följaktligen ogiltigförklaras i den mån det anger att de samordnade förfarandena har pågått längre tid än denna period. I övrigt måste yrkandet om ogiltigförklaring ogillas.

Yrkandet om nedsättning av böterna

129 Vid fastställandet av bötesbeloppet bör hänsyn tas till den fastställda varaktigheten av överträdelsen och alla de faktorer som kan påverka bedömningen av hur allvarliga överträdelserna har varit, såsom de enskilda företagens beteende och roll vid genomförandet av de samordnade förfarandena, den vinst företagen kunnat göra genom dessa förfaranden, deras storlek och värdet på de ifrågavarande varorna samt den risk som överträdelser av detta slag innebär för genomförandet av gemenskapens mål.

130 Vad beträffar de bedömningskriterier som kommissionen tillämpat vid fastställandet av böterna, skall det för varje berört företag särskilt tas hänsyn till överträdelsernas kortare varaktighet som resulterat i att det omtvistade beslutet delvis ogiltigförklaras samt till de överväganden som anförs ovan under D c angående förhållandet mellan företagens totala omsättning och de andra faktorer som skall beaktas vid bedömningen av hur allvarliga överträdelserna har varit.

131 På grundval av alla dessa överväganden och med hänsyn till de särskilda omständigheter som gäller för de olika företagen, skall böterna fastställas enligt följande.

132 Vad beträffar Pioneer skall bl.a. hänsyn tas till den centrala ställning som detta företag innehar i distributionsnätet för produkterna i fråga, och som gjorde det möjligt för företaget att uppträda som mellanhand genom att utöva ett väsentligt inflytande på de nationella distributörernas beteende. För detta företags vidkommande skall böterna fastställas till 2 000 000 beräkningsenheter, dvs. 80 679 000 belgiska franc.

133 MDF, som var initiativtagare till de båda samordnade förfarandena som särskilt gynnade detta företag, skall åläggas böter på 600 000 beräkningsenheter, dvs. 3 488 892 franska franc.

134 Till följd av den delvisa ogiltigförklaringen av det omtvistade beslutet föreligger ingen skillnad mellan varaktigheten av de båda samordnade förfarandena i vilka Melchers respektive Shriro (nu Pioneer GB) deltog. Vid fastställandet av förhållandet mellan de böter som skall åläggas dessa båda företag måste därför särskilt hänsyn tas till det faktum att Shriro var totalt beroende av Pioneer för att utöva sin verksamhet, medan Melchers, på grund av sin spridning av verksamheten, av vilken försäljningen av Pioneerprodukter

endast utgjorde en mindre del, lättare kunde ha motstått det tryck det utsattes för. Med beaktande av även alla andra omständigheter i dessa fall, skall Melchers böter fastställas till 400 000 beräkningsenheter, dvs. 992 184 tyska mark, och Pioneer GB:s böter till 200 000 beräkningsenheter, dvs. 129 950 pund sterling.

135 Med beaktande av ovan fastställda nedsättning av böterna och den omständigheten att företagen sedan det omtvistade beslutet antogs har kunnat disponera beloppen i fråga utan att behöva ställa säkerhet eller betala ränta, kan de grunder som MDF och Melchers anfört angående de svårigheter som erläggandet av böterna skulle innebära för dem inte godtas. Detta gäller även MDF:s krav på att få erlägga böterna i flera delbetalningar. Det ankommer på kommissionen att i förekommande fall och med beaktande av företagens aktuella ekonomiska situation, besluta huruvida det är önskvärt att tillåta att betalningen skjuts upp eller delas upp på delbetalningar.

Rättegångskostnader

136 I enlighet med artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. I enlighet med punkt 3 i samma artikel kan domstolen besluta att parterna helt eller delvis skall bära sina kostnader, om parterna ömsom tappar på en eller flera punkter, eller om särskilda omständigheter motiverar det.

116 Eftersom vardera part har tappat på vissa av punkterna, bör rättegångskostnaderna delas.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

följande dom:

1) Kommissionens beslut nr 80/256 av den 14 december 1979 i ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i fördraget (IV/29.595 – Pioneer hi-fi-utrustning) ogiltigförklaras i den mån som det konstateras att de

samordnade förfarandena har pågått längre tid än perioden slutet av januari/början av februari.

2) De böter som ålagts sökandena skall fastställas enligt följande:

a) För MDF (100/80), 600 000 beräkningsenheter, dvs. 3 488 892 franska franc.

b) För Melchers (101/80), 400 000 beräkningsenheter, dvs. 992 184 tyska mark.

c) För Pioneer (102/80), 2 000 000 beräkningsenheter, dvs. 80 679 000 belgiska franc.

d) För Pioneer GB (103/80), 200 000 beräkningsenheter, dvs. 129 950 pund sterling.

3) Talan i övrigt ogillas.

4) Vardera parten skall bära sina rättegångskostnader.

Mertens de Wilmars Pescatore O'Keeffe Everling

Bosco Koopmans Due Bahlmann Galmot

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 7 juni 1983.

P.Heim
Justitiesekreterare

J. Mertens de Wilmars
Ordförande

INNEHÅLL

DOMSKÄL

A — Grunder som hänför sig till åsidosättande av väsentliga formföreskrifter . . . . . .
a) Kumulation av beslutsfunktionen och rätten att påtala . . . . . .
b) Underlåtenhet att i meddelandet om anmärkningar nämna vissa omständigheter som anges i beslutet . . . . . .
c) Handlingarna lämnades inte ut . . . . . .
d) Den rådgivande kommitténs yttrande lämnades inte ut . . . . . .

B — Bedömningen och karaktäriseringen av de faktiska omständigheter på grundval av vilka kommissionen konstaterade överträdelser av artikel 85.1 . . . . . .
a) Melchers påstådda leveransvägran . . . . . .
b) Verkningarna av Todds brev . . . . . .
c) De samordnade förfarandenas varaktighet . . . . . .
d) Pioneers deltagande i de samordnade förfarandena . . . . . .
e) Sökandenas marknadsandelar och inverkan på handeln mellan medlemsstater . . . . . .

C — Grunder avseende underlåtenhet att beakta de omständigheter som utesluter tillämpning av böter . . . . . .
a) Legitimt försvar och nödsituation . . . . . .
b) Artikel 85.3 i fördraget . . . . . .
c) Frågan om Melchers beteende stod i överensstämmelse med dess till kommissionen anmälda avtalsförpliktelser . . . . . .
d) Avsaknad av instruktioner från företagets delägare . . . . . .
e) Kommissionens eventuella medansvar i föreliggande fall . . . . . .

D — Grunder angående bötesbeloppen . . . . . .
a) Den allmänna bötesnivån . . . . . .
b) Påståendet att Pioneer inte handlade uppsåtligen . . . . . .
c) Beräkningen av böterna på grundval av omsättningen . . . . . .
d) Hur länge de samordnade förfarandena har pågått . . . . . .
e) Åläggande av ett enda bötesbelopp för två samordnade förfaranden . . . . . .

E — Slutsats . . . . . .
Yrkandet om ogiltighetsförklaring . . . . . .
Yrkandet om nedsättning av böterna . . . . . .

Rättegångskostnader . . . . . .